

BEZOEKADRES

Koningskade 40
2596 AA Den Haag
070 351 97 51
Nederland

POSTADRES

Postbus 93218
2509 AE Den Haag
Nederland

Aan de heer Geurts van Kessel
Dir. Waterveiligheid, Rivieren en Zee
Waterveiligheid
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

datum
10 december 2024

ons kenmerk
123739/KTC

contactpersoon
S. van den Heuvel

betreft
Gezamenlijke uniereactie op de
actualisatie van de BGR

uw kenmerk

e-mail
sheuvel@uvw.nl

Geachte heer Geurts van Kessel,

Met deze gezamenlijke reactiebrieven maakt de Unie van waterschappen gebruik van de consultatie op de voorgestelde wijzigingen van de Beleidslijn Grote Rivieren. Dit is naar aanleiding van de internetconsultatie die u op 8 oktober jongleden gepubliceerd hebt. U heeft gevraagd om hierop vóór 11 december te reageren.

We complimenteren u voor de wijze waarop u de waterschappen hierbij betrokken heeft in het voortraject door onder andere een begeleidingsgroep, presentaties in bestuurlijke overleggen en een webinar om nog openstaande vragen te beantwoorden.

Wij omarmen de doelstelling van het Rijk om veilig te stellen dat er nu en in de toekomst voldoende ruimte in het rivierbed blijft voor waterberging en waterafvoer. Met de aanpassingen wordt voorkomen dat nieuwe activiteiten of objecten in het rivierbed toekomstige verruiming van de rivier duurder of onmogelijk maken en (maatschappelijke) schade wordt voorkomen, en dat steunen we van harte.

De Unie van waterschappen reageert namens alle waterschappen. Er zijn een aantal generieke aandachtspunten en een aantal gebied specifieke aandachtspunten geformuleerd. De gebiedsgerichte inbreng die door individuele waterschappen is verwoord, is van belang voor alle waterschappen. Het zijn concrete oproepen waarop uw reactie gewenst is en illustreert tevens voor alle waterschappen de wens om voldoende ruimte voor de rivierberging en -afvoer goed te regelen om afwenteling in ruimte en naar de toekomst te voorkomen.

Verzoek om redeneerlijn buitendijks versterken op te nemen in beleid BGR

Bij dijkversterkingsmaatregelen langs de grote rivieren moet een afweging worden gemaakt tussen binnendijkse- of buitendijkse (rivierwaartse) verbreding van de dijk. Voor binnendijkse maatregelen zal niet altijd ruimte zijn - of slechts tegen zeer hoge kosten of met technisch ingewikkelde constructies. De ruimte buitendijks (het rivierbed) is schaars en dient zo veel mogelijk beschikbaar te blijven voor de afvoer en berging van rivierwater. In 2018 is door het ministerie van infrastructuur en waterstaat, in afstemming met waterschappen en het Hoogwaterbeschermingsprogramma, een factsheet opgesteld over hoe te handelen indien binnendijkse maatregelen redelijkerwijs niet mogelijk zijn. Wij willen graag het belang van deze werkwijze benadrukken en zouden graag vanuit het ministerie bevestigd hebben, dat deze redeneerlijn van toepassing blijft, ook onder het nieuwe beleid van de BGR.

Verzoek om systeemgericht af te wegen

Wij constateren dat er op diverse beleidsvelden soms sprake is van een monodisciplinaire beoordeling van initiatieven. Dit beperkt -onnodig- de oplossingsruimte voor de uiteenlopende complexe maatschappelijke uitdagingen waar wij met zijn allen voor staan. In deze BGR staat bijvoorbeeld dat er sprake moet zijn van een 'zodanige situering en uitvoering van de activiteit dat een waterstandsverhoging of afname van het bergend vermogen van de rivier wordt voorkomen of zoveel mogelijk wordt beperkt' en dat 'resterende onvermijdbare waterstandsverhoging wordt gecompenseerd'. Op het moment dat we in staat zijn om in de breedte en op systeemniveau naar de maatschappelijke voor- en nadelen van een concept of initiatief te kijken, ontstaat er meer oplossingsruimte. Bijvoorbeeld: waterstandsverhoging op een bepaald punt of in een bepaald gebied zou mogelijk acceptabel kunnen zijn op het moment dat de waterveiligheidswinst elders (veel) groter is. Per saldo is er dan op systeemniveau – en dus voor de maatschappij – sprake van winst. Systeem gericht afwegen' kan ook helpen voorkomen dat er wordt gemeten met twee maten.

WDO Delta wordt bijvoorbeeld geconfronteerd met plannen van Rijkswaterstaat in de IJssel en het Zwartemeer die waterstandsverhogingen groter dan 1mm tot gevolg hebben. Rijkswaterstaat vraagt WDO Delta om daar akkoord mee te gaan. Daarnaast ziet WDO Delta dat wanneer zij buitendijks maatregelen wil treffen (bijv. dijkversterking) dit door RWS niet geaccepteerd wordt indien de waterstandsverhoging groter is dan dezelfde 1mm. Feitelijk is dit dezelfde situatie, maar de uitkomst is dus anders. We verzoeken u om dit gelijk te trekken.

Verzoek overgangsrecht enkel voor ontvankelijke aanvragen te laten gelden

Tot slot erkennen de waterschappen de waarde dat de beleidslijn voorzien is van een passend overgangsrecht in artikel 12, waarin staat dat deze van toepassing is op aanvragen die vóór 1 januari 2025 zijn ingediend. Om te voorkomen dat er op het laatste moment nog veel ongewenste aanvragen worden ingediend, vanuit het oogpunt van de geactualiseerde beleidslijn, zou een toevoeging dat het overgangsrecht enkel geldt voor ontvankelijke aanvragen een gepaste verduidelijking zijn.

Gebiedsgerichte aandachtspunten

Een aantal gebiedsgerichte aandachtspunten staan hieronder weergegeven, deze vragen wellicht om nadere uitleg, onderzoek of maatwerk, vanwege een andere context / gebied specifieke kenmerken.

Verzoek om status uitzonderingsgebieden gegeven klimaatverandering nader te onderzoeken

HDSR roept op om ook de uitzonderingsgebieden in de BGR onderdeel te maken van het stroomvoerend regime met het oog op klimaatverandering. Door klimaatverandering nemen de rivierafvoeren toe met alle consequenties van dien. Deze urgentie wordt benadrukt door de recente KNMI-scenario's. Hieruit blijkt dat we in de toekomst te maken krijgen met hogere rivierafvoeren. In het beheergebied van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden gaat het om locaties nabij Elst en Rhenen. Daarvoor draagt HDSR de volgende argumenten aan:

1. De locaties liggen in de uiterwaard en achter een (zomer)kade die op dit moment niet is bedoeld om achter te wonen, omdat er een groot risico is op overlast en schade als gevolg van hoog water.
2. Door klimaatverandering neemt de kans op extreem weer toe. De vraag is niet of, maar wanneer we op deze locaties te maken krijgen met overstromingen. We moeten ook kritisch zijn op welke functies op deze locaties komen, zodat we risico's en kosten niet afwentelen op toekomstige bewoners.
3. De overstromingskans van de zomerkaden op beide locaties is hoog. Uit een recent onderzoek van de provincie Utrecht blijkt dat de overstromingskans in van 1:1000 jaar nu naar 1:100 jaar in 2100. Ter vergelijking: onze dijk langs de rivier Lek wordt momenteel versterkt om de overstromingskans te verkleinen naar 1:10.000 jaar.

Waterschap Brabantse Delta geeft tevens aan het opvallend te vinden dat er meerdere locaties zijn aangewezen die wel onder het rivierbed vallen waar de Beleidslijn Grote Rivieren niet van toepassing is, ook rondom het Brabantse Delta beheergebied. De beleidslijn benadrukt dan zelf ook het belang van één consistent regime voor het gehele gebied. In aanvulling daarop is er ook behoefte aan toepassing van een beleidslijn in het niet rivierengebied (zijnde kanalen). Een soortgelijk regime zou ook voor deze gebieden moeten gelden om uniforme effecten en risico-beheersing ook daar te kunnen waarborgen.

Kampereiland: verzoek tot behoud 'bergend' regime en onderzoek wettelijke borging functie gebied

Belangrijke positie Kampereiland in hoofdsysteem

Kampereiland (de Kampereilanden) is een uniek gebied in de IJssel-Vechtdelta en speelt een belangrijke rol in het waarborgen van de waterveiligheid in de IJssel-Vechtdelta. Het gebied is weliswaar onderdeel van het hoofdsysteem ('buitendijks ten opzichte van de primaire keringen'),

maar wordt beschermd door regionale keringen (beschermingsnorm 1/100 per jaar en inundatienorm 1/500 per jaar), genormeerd door de provincie Overijssel. Het gebied ligt dus 'binnendijks voor wat betreft het regionale systeem' en daarmee worden eigenaren/pachters in het gebied dan ook volledig aangeslagen voor de watersysteemheffing. Het gebied fungeert binnen het hoofdwatersysteem als bergingsgebied (daartoe is het aangewezen als overstromingsrisicogebied), bedoeld om bij zeer zware storm (kans 1/500 per jaar onder de oude waterveiligheidsnormering) bij gesloten Stormvloedkering Ramspol, via een overstroombare kering gecontroleerd onder te lopen ter bescherming van gebieden in de benedenloop van de IJssel (o.a. de stad Kampen). Het is van maatschappelijk belang dat er voldoende bergingsruimte beschikbaar is op het moment dat het nodig is (bij zeer zware NW-storm). Het gebied moet tot dit moment gevrijwaard blijven van overstroming.

Behoud van status 'bergend'

De belangrijkste wijziging die u wilt doorvoeren is dat het onderscheid tussen het 'bergend' regime en het 'stroomvoerend' regime komt te vervallen. Voor alle beperkingengebieden komt één regime met uniforme regels zoals deze al golden in het (strengere) stroomvoerend regime. Voor wat betreft de Kampereilanden kunnen wij ons hier om een aantal belangrijke redenen niet in vinden:

Met oog op het in stand houden van de waterbergende functie van Kampereilanden is verzwaring onnodig. Voor dit doel voldoen de huidige regels van het bergend regime, het is immers een waterbergingsgebied en loopt slechts zeer incidenteel onder.

De polders van Kampereilanden zijn bedijkt. Onder normale omstandigheden zijn de polders geen onderdeel van het 'rivierbed'. Alleen onder zeer extreme (stormgerelateerde) omstandigheden moeten de polders onder lopen. Door het gebied als 'bergend' te benoemen blijft duidelijk wat de unieke functie van het gebied binnen het hoofdsysteem is.

Tot slot is Kampereiland een plek waar mensen wonen, werken en recreëren. Het is een belangrijk en hoogwaardig landbouwgebied. Het gebied wordt niet voor niets beschermd door genormeerde regionale keringen en ligt daarmee in principe binnendijks (weliswaar met een bijzondere positie in het hoofdwatersysteem). Eigenaren/pachters betalen via de watersysteemheffing mee aan instandhouding van dijken en aan- en afvoer van oppervlaktewater en mogen voor wat betreft dienstverlening bepaalde zaken verwachten. Voor een gezonde bedrijfsvoering moet het voor ondernemers mogelijk blijven om te investeren en uit te breiden. Het huidige bergend regime biedt hiervoor de beste waarborgen. Om bovenstaande redenen verzoeken wij u voor de Kampereilanden een uitzondering te maken en (de regels van) het bergend regime in stand te houden c.q. de status 'bergend' opnieuw vast te stellen.

Gezamenlijk onderzoek wettelijke borging functie waterbergingsgebied

Kampereiland is dus een bijzonder gebied met een speciale status en belangrijke rol in de waterveiligheid van de IJssel-Vechtdelta. De aanwezigheid van primaire en regionale keringen met een dubbele norm (zowel een beschermingsnorm als een inundatienorm) in het rivierbed maakt het gebied uniek. Het is echter niet duidelijk of de status van het gebied en de waterkeringen

juridisch juist en voldoende zijn vastgelegd onder het stelsel van de Omgevingswet. Onze indruk is dat dit niet het geval is en dat bijvoorbeeld de inundatienorm (het moment waarop het gebied ingezet moet worden als bergingsgebied om problemen bij Kampen of langs het Zwarte Water te voorkomen) niet goed is geborgd in wet- en regelgeving. In het kader van de vaststelling van de nieuwe normering hebben wij hier destijds ook aandacht voor gevraagd. Wij zien in deze wijziging van de Bgr een goede aanleiding om in een gezamenlijk onderzoek van Rijk, provincie, waterschap en wellicht ook de gemeenten Kampen en Zwartewaterland te onderzoeken of de aanwijzing van het gebied in wet- en regelgeving aanvulling of aanpassing behoeft. Wij verzoeken u vriendelijk om een dergelijk onderzoek te initiëren.

Binnendijkse gebieden in Limburg aangewezen als rivierbed

In de Limburgse Maasvallei bestaat de bijzondere situatie dat veel binnendijkse gebieden zijn aangewezen als 'rivierbed'. Eerder is de regio met u overeengekomen dat deze status kan vervallen zodra de primaire waterkering voldoet aan de omgevingswaarde (voorheen: norm) danwel een dijkversterking wordt gestart. Voor veel gebieden betekent dit dat de status van rivierbed pas richting het jaar 2050 in het binnendijks gebied zal vervallen.

Nu het onderscheid tussen waterbergend en stroomvoerend rivierbed komt te vervallen en daarmee de bouwmogelijkheden in het waterbergend rivierbed verder worden beperkt, signaleren wij dat hier een situatie ontstaat die ons inziens niet terecht is.

Wij vragen u daarom om het strenge beperkingenregime van het stroomvoerend rivierbed niet van toepassing te verklaren op alle binnendijkse gebieden in de Limburgse Maasvallei (m.u.v. locaties systeemmaatregelen), ongeacht het moment van dijkversterking.

Waterschap Limburg zal een aparte consultatiereactie sturen om hun punt toe te lichten.

Met deze gezamenlijke reactie van de Unie van Waterschappen hebben we u een aantal aandachtspunten meegegeven en een aantal vraagstukken die specifiek voor een individueel waterschap gelden. We zijn benieuwd naar uw reactie en verzoeken u om voor de gebied specifieke aandachtspunten de verbinding met het desbetreffende waterschap te leggen.

Hoogachtend,

Meindert Smallenbroek